

nálása jelentékenyen mérsékelheti azoknak nagyságát; az adóra nézve pedig miután ennek nagysága a törvény által meg van határozva, csak annyiban terjeszthetik ki befolyásukat az erdőgazdák, mennyiben rajtuk áll, terjedelmes, a dolog érdekébe beható előterjesztések és javaslatok által a törvényhozó testület figyelmét s tevékenységét egy az erdőgazdaság viszonyainak megfelelő, igazságos adótörvény létesítésére felhívni.

Ha az eddig mondottakra egy kis viszapillantást teszünk, látni fogjuk, hogy az elősorolt tényezőknek egy része a helyes berendezésnek, másik része a czélszerű kezelésnek mind megannyi követelménye. E szerint a főntebb részletesen előadottakat ezen egy néhány szóban lehetne összefoglalni, t. i. hogy a helyes berendezés és czélszerű kezelés az erdőjövédelmességének főfeltételét képezi.

Batyka János,

magy. kir. erdőgyakornok.

Az „erdészeti műszótárhoz“.

Már tollamban volt az erdészeti műszótár érdekében teendő szerény megjegyzéseimet összeállítani és egypár gyűjtött szót rendeltetése helyére utnak indítani, midőn ebben nagy örömömre Ujlaki István szaktárs ur az erdészeti lapok ez évi augusztus havi füzetében hason czimű közleményével kellemesen megelőzött.

Teljesen osztom Ujlaki ur ama hazafias nézetét, miszerint nekünk magyar erdészeknek mindenek felett égető szükségünk van, egy az igényeknek megfelelő magyar erdészeti műszótárra és pedig kettős szempontból azért: hogy egyrészt ily szótárnak segélyével könnyebben irhassák meg szakunk jelesbjei édes

anyanyelvünkön az erdészeti tudományok tanait, vagy pedig azok kitünőbb terményeit a külföldről könnyebben ültethessék át magyar irodalmunk mezejére; másrészt, hogy végre valahára azon jó akaratú szaktársainknak, kik nyelvünk teljes birtokában még nem állanak, alkalom nyitassék egy bővebb terjedelmű műszótár birására, hogy annak segélyével hivatalos jelentéseik — vagy közleményeiknél oly hamar zavarba ne jöjjenek, mint az maiglan is megtörténik, és azon esetben, hogy ha a szükséges műszót műszótárunkban felnem találhatják, ne legyenek kénytelenek olyakat teremteni, melyek nyelvünk csínját, eredetiségét kiméletlenül eltorzítják. Számtalan példát tudnám emez állításom igaz voltát bebizonyítani és a sok közül csak egyet, e napokban át olvasott jelentésben írt műszót a „csinjelzöt“ hozom fel, mit a jelentés szerzője „csinfajelző kalapácsnak“ nevezett. Biztosítom, hogy ha a szerző a „Frevelhammer“ szót a műszótárban feltalálhatta volna, nem hiszem, hogy ezen összetett mű kifejezést jelentésébe felvegye.

Azon közönyösség, mit mi magyar erdészek teremtendő műszótárunk érdekében elkövetünk, valóban előttem is megfoghatatlan rejtély és pedig anyival is inkább mert minékünk első rendű feladatunk tiszta, szabatos és nem mesterkéltszerű erdészeti műnyelvet teremteni. Minékünk nem szabad ott meg állani, a hol hazafias jellemű derék szaktársaink uttörökként megállapodtak; nekünk haladnunk kell előre, gyűjtenünk megfeszített szorgalommal, hogy egy jeles, kimerítő és igazán magyaros kifejezésű műszótárt előmutathassunk. Csak talpra esett műnyelvel írhatjuk meg tudományunk tanait úgy, hogy azok tessenek, az olvasóra vonzerővel hassanak, e nélkül — soha, és ennek nélkülözhetlen alapja feltétlenül a műszótár. Előre tehát édes hazánk minden vidéken lakó szaktársak és ügybarátok, gyűjtsünk minél több és minél magyarosabb műszót, hogy megmutassuk, miszerint nyelvünk életképessége oly er-

dészeti műszótárt is képes teremteni, mint bár a külföld német nemzete.

Hogy milyennek kell lenni a műszónak, azt Greguss Ágost egyik remek beszédében már rég meg mondta. Olyannak: hogy — ha magyar — magyaros legyen, mert a magyar tudományos nyelvnek nemzeti jelleműnek kell lenni és akkor szép, ha népszerű. A műszó legyen tehát egyszersmind népszerű is, és nem mesterkéltn. A tudományt, — főleg az erdészetit — szoros összeköttetésbe, közlekedésbe kell hozni az étellel és azon iparkodni, hogy a szó egyszersmind a fogalmat is kifejezze. *Omne nomen habet omen.* És ezt leginkább az élet nyelve nyújtja. A műnyelvre nézve tehát főszabály, hogy: a mire régi szó van, arra újat nem kell teremteni, illetőleg kierőszakolni.

Hogy pedig mily uton — módon juthatnánk legrövidebb idő alatt és talán a legbiztosabban egy ily korszerű és teljes erdészeti magyar műszótárnak birtokába és ezen vállalatnál mily tényezőknek kellene közre működni, — engedjék meg tisztelt szaktársak, hogy e részben én is kimondjam szerény nézetemet.

A leghatalmasabb tényező mindenesetre az őszinte akarat és ha ez megvan, ezután mint további fő tényező első rendben áll az „országos erdészeti egyesület.“ Ezen egyesületnek egyik főcélja az erdészeti magyar irodalom előmozdítására közrehatni, azt alkalmas erdészeti munkák kiadatása által pártolni. Minekutána pedig egyesületünknek a tordai közgyűlésen kimutatott tőkevagyonra 44.600 frt, és hogy, ha ezen vagyon 5⁰/₀-os kamatja meg az évdijas tagok évi illetékei után jövedelmező pénzüsszeg teljesen az egyesület évi szükségleteinek fedezésére nem fordíthatnák, — indítványozom: miszerint hirdettessék nyiltpályázat nem fukarkodó pályadíj mellett — pl. 200—300 darab körmőczi arany — egy ily műszótár meg-

írására, vagy állittassék össze egy több tagból álló bizottmány, melynek feladata legyen: nem csak helyes műszókat teremteni, hanem a létezőket szorgosan össze gyűjteni és azokat az ország minden vidékén lakó nép ajkáról eltanulni. A felmerülő költség pedig részint az országos erdészeti egyesület tiszta jövedelméből, részint az általa ezen célra netalán felveendő és bizonyos idő alatt törlesztendő kölcsönből, az egyleti tagok önkéntes adakozásaiból, rendezendő táncvizalom, sorsjáték s több efféle jövedelmi forrásból lenne fedezendő, — szóval úgy mint azt bármely más hazafias vállalatoknál már számtalanszor tapasztaltuk.

A második főtényt mindenesetre mi magyar erdészek képezzük, és velünk ügybarátaink. De ne is higgye Ujlaki ur, hogy ezen egyetemtől vajmi keveset várhatni, csak a karat legyen! A mi feladatunk lenne szót szóra méh szorgalommal össze gyűjteni és azokat haladéktalanul az országos erdészeti egyesület közös köpűjébe hordani, hogy onnét azok ismét rendeltetési helyükre állittassanak.

Az erdőakadémia szintén nagy tényező és méltán elisvárnok, hogy fáklyaként világítson, mert alig hiszem, hogy erdőakademiánk jeles, hazafias szellemű tanárai oly tulterhelve lennének kötelességeikkel, miszerint mellékes buvárlatokkal ne foglalkozhatnának; de hiszen azt a tapasztalás is elegendőleg megcáfolja.

Továbbá nézetem szerint határozottan kell védenem a magyar tudományos akademiát Ujlaki ur megtámadása ellenében, mert én úgy vélem, hogy ezen tudományos intézetnek inkább a magyar nyelv tisztasága, természete, szóképzése stb. felett kötelessége örködni, mintsem hogy ő minden tudománynak, művészetnek, mesterségnek céltermesztető egyesületeknek műszókat teremtsen; hanem inkább hivatva lenne, hogy a megalkottakat nyelvünk törvénye alapján szigorú bírálat alá

vegye, a helyeseket elfogadja és a magyar nyelv szótárába felvegye. Miért is azt javaslánám, hogy az egyik vagy másik uton létrejött műszótár a magyar tudományos akadémia által megbíráltassék és csak ezután bocsáttassék nyomtatás alá. — Azon esetben pedig, hogy ha a műszótár pályázat útján jönne létre, a pályadíj elnyerése egy oly közös bizottság által lenne oda ítélendő, mely tagjainak feleszámát a tudományos akadémia, a másik felét pedig az országos erdészeti egyesület nevezze ki.

Végre óhajtanám, hogy az alkotandó magyar erdészeti műszótár tartalmára nézve a jelenlegitől eltérjen, azaz : hogy abban csak is egyedül erdészeti mű- és oly szók elnevezése vétetnének fel, melyek az erdészeti tudományokban előfordulnak és a melyek az erdész műnyelvéhez szükségesek. Miglen oly műszók és elnevezések, melyek inkább az állattan, növénytan, gyakorlati mértan stb. műnyelvének keretébe tartoznak, de azért azoknak tudása az erdészre nézve lényeges, egy külön, az erdészeti műszótárhoz csatolandó füzetben lennének felveendőek.

Ha ezen indítvány megtörténik és elfogadtatik, — elmondom szóról-szóra Ujlaki urral — akkor, én is azt hiszem, lehetetlen, hogy annak jó sikere ne legyen. Ily módon az erdészeti műszótár legközelebbi második kidása hasonlíthatlanul tökéletesebb lesz, s az országos erdészeti egyesület egy igen szép és fontos kötelességet teljesítend.

De hogy Ujlaki ur ne mondhassa, hogy nem akadt társa, ki a műszótár érdekét vele egyeránt keblén nem hordozza, engedje meg e lapok tekintetes szerkesztősége, hogy ahhoz én is egy pár gyűjtött szóval járulhassak.

Ezek betűrendben következők :

Aszat vagy *gyom*. Ünkraut.

Állományi- vagy pótlékföld. Constitutiv- oder Allodial-Grund.

Alom. Streu. Ezen szóból ered azután az *alomhasználat*, *alomszedési szolgálat*, a mint azok a műszótárban feljegyezvék.

Bélyeg. Stempel.

Borona. Egge. Innen jön a *boronálni* szó a mint az a műszótárban van.

Burján. Unkraut.

Bozót. Schilfiger Ort.

Bárcza. Bolette.

Bokor. Busch, Gebüsch. Innen jön a *bokros*, buschig, ständig, strauchig, *bokrozat*, Gestrauch, Gebüsch szó.

Bokréta. Blumenkrone.

Bokrétafa. Roskastanie. Aesculus hypocastaneum.

Bálványfá-nak nevezik Szeged tájékán a vastag gerenda, vagy malomgerendelynek alkalmas gömbölyfát. Balken, Wellbaum. Sok tájt így nevezik a széldöntvényeket is.

Buja. Üppig. *Bujaföld*, — növényzet, — termésü erdő stb.

Bujtani. Ablegen, absenken.

Bujtóág. Absenker.

Bujtófa. Senkknecht.

Bujtótőke. Senkstock.

Bujtovány, vagy *bujtvány*. Absenker, Setzling.

Csira. Die Keime. És ebből képződött a *csirázás*, *csir*, *kémlés*, *csirképesség*, stb. kifejezés, mint azok a műszótárban feltalálhatók.

Csira. Zwitter.

Csirabibircs. Samendrüse.

Csirabimbó. Keimknöspchen.

Csirabogár. Erdflöh. Gartenhüpfer.

Csirizgerenda. Durchzugbalken.

Csirkolni. Abstuzen.

Csiszakő. Wetzstein.

Csinjelző. Frevelhammer. Ezt talán jobb lenne *orjelzőnek*

nevezni, mert fát elidegeníteni, elorzani már még is több, mint esint elkövetni.

Cseprente, pl. cseprentétőli tisztogatás elmulasztása végett a bérlettől elmozdítani.

Csákány.

Dudva. Unkraut, Missgewächs.

Donga. Dauben. Innen jó *hordódonga*, *dongafa*.

Dörzsfék. Bremse.

Eper. Maulbeer, *eperfa*, Maulbeerbaum.

Erdópászta. Waldsaum.

Elhalasztani. Prolongiren.

Famester. Holzmeister. Rendesen az állandó favágókból választott legügyesebb egyén, ki a fadóntésnél, felapritásnál stb. a vágásokban a többi favágók munkáira felügyel.

Forgács. Azon fahulladék, mely a fák megnagyábolásánál, döntésénél előfordul. Innen ered a *forgácsfa*. Spanholcz.

Forács. Die Knoten vom Baume.

Fonyadás. Das Verwelken.

Forgafészek. Zapfenlager.

Forgatóéke. Riolpflug.

Forgófa. Welle. Wellbaum.

Fórics vagy *göcs*. Knoten im Baume. Die Beule.

Fővény. Der Sand.

Futóárok. Laufgraben.

Fejszefok, *fejsze nyél*, *fejszefül*, *fejszeél*.

Faáru. Holzverschleiss.

Gyom. Unkraut, Gätgras. Innen jó *gyomlálni*, mint a műszótárban.

Gyanta. Harcz, Pech, Colophonium. Ebből ered a *gyanta alja*, *gyantafőzés* stb. szó.

Galy. Ast.

Gömbölyfa. Rundholz, mely talán a műszótár *gömbölyűfáját* jobban helyettesitené.

Gánzsás. Der Abstosser. Az usztatásnál használó oly egyének, kik az uszafákat, melyek a partokon esetlegék folytán fennakadnak, eszközök segítségével ismét az uszamederbe terelik. Felszabadítják az uszafákat.

Harmat. Die Thau.

Havas. Die Alpe. Innen a *havastáj*. Lásd a műszótárt.

Hernyó. Die Raupe.

Hasitváng. Palisadholz.

Hiánylat. Defizit.

Kölöncz. Springbrett. Knebel. Az erdei legelésnél a pásztor-kutya nyakába akasztott fadarab, hogy a vad után ne iramodhassék.

Kukacz. Die Larve der Insekten.

Kákó. Szabolcsmegyében és a Bodrogh közön a dohány-termelőknél használt szó, mely a zsinórra fűzött dohánynál a pózna két végére illesztetik s ∇ alakú lévén, akasztóként használtatik.

Kutágas-, kutyém-, kutostorfa.

Kampó. Der Hacken.

*Kalodafá-*nak nevezik, Borsod-Ung és talán Zemplén-megyében is a nagyobb teriméjű széldöntvényeket az erdőben, a melyeken keresztül gázolni nagyon bajos.

Körátló, átlókörsző. Baumzirkel.

Jelzőrud. Visirstange.

Igazolt, liquid. Ez annyit is jelent mint *helyes, világos.*

Javadalom. Benefic.

Javadalmazás. Dotirung.

Levonat, leszámolat, nyereség. Disconto.

Mezgerélni, böngészni, makkot, gubicsot, abroncsfát stb.

Méhtáp. Bienenweide.

Majorságiföld. Ueberland. Allodialgrund.

Mézga. Der Gummi.

Osztalék. Dividende.

Pallinc. Bohlen. Pfosten. Így nevezik Szeged környékén a pallódeszkát.

Pete. Das Ei der Insekten.

Posvány. Sumpf. Morast. Pfüze.

Potyogni. Midőn az érett egészséges tölgyemakk lehull, lepotyog. Talán jobban hangzik, hogy *potyog a makk*, mint *csepeg a makk* és úgyhiszem, hogy az első kifejezéssel egyszerűs mind a fogalom is jobban van kifejezve.

Pózna.

Pajód. A cserebogár hernyója.

Póterdőőr. Aushilfsheger.

Ragya. Der Brand. A dohány, a szőlő levele, a tölgy, bükkemakk *megragyásodott*.

Raktár, rakhely. Magazin.

Sarló. Die Sichel. Ebből ered a *sarlóbér* a mint az a műszótárban felvan véve.

Szurok. Das Pech. Ebből keletkezik a *szurokfőzés*, a *szurok-kemencze* a mint az a műszótárban áll.

Soroglyafa. Schragelholz.

Serte. Az állatélősdí tetvek petéje, tojása.

Szamócza. Így hívják Borsodmegyében a földiepret.

Szaporá növésű. Schnellwüchsig.

Szenesföld és nem mint a műszótárban *szénföld*, mert ki látott fából vaskarikát?

Szenítőhely és nem *szénhely*, a mint az a műszótárban áll.

Szérü. Trettplatz, nem pedig Kohlplatz, Kohlstätte a mint az a műszótárban felvétetett.

Szegélyfa. Randbaum.

Sövényvessző. Zaunruthe.

Távmérő. Distanzmesser.

Ugar. Die Brache. *Ugarolás* a talaj javítás egyik neme.

Villafa. Gabelholz.

Hogy e szók közzül van e az erdészeti műszótárba való felvételre egypár alkalmas, azt már bírálják meg a kompetensek, mert én nyelvész nem vagyok.

Gyűjtöttem azokat, és fogok ezután is gyűjteni, vezéreltetve egyedül őszinte hazafiasságtól.

Frank Pál.

Erdőtermények árjegyzéke.

A szegedi piacon.

Egy darab	5 ⁰ hosszú I. oszt. szálfa	7	frt	13	kr.
" "	7 ⁰ " I. " "	13	"	05	"
" "	9 ⁰ " I. " "	18	"	70	"
" "	10 ⁰ " I. " "	20	"	80	"
" "	11 ⁰ " I. " "	24	"	90	"
" "	3 ⁰ h., 1'' v. furatlan I. oszt. deszka .	1	"	—	"
" "	3 ⁰ h., 1'' v. " II. " "	—	"	80	"
" öl	3' h. bükküzifa	17	"	—	"
" "	3' " tölgyüzifa	13	"	—	"
" "	3' " puha tűzifa	11	"	50	"
Ezer darab	18''-es zszindely	7	"	—	"

Miskolczon.

Egy öl	4' h. bükkhasábfa	16	frt	30	kr.
" "	4' " tölgyhasábfa	14	"	70	"
" "	3' " bükkhasábfa	12	"	20	"
" "	3' " tölgyhasábfa	11	"	—	"
Ezer darab	tölgy szőlőkaró	13	"	—	"
Egy mérő	(10 c') faszén	1	"	96	"